

**КОМУНАЛЬНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**

СХВАЛЕНО

Протокол Вченої ради КВНЗ
«Харківська академія неперервної
освіти»
№ 1 від 23.01.2026

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ КВНЗ «Харківська
академія неперервної освіти»
№ 8 від 26.01.2026

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів
загальної середньої освіти на тему**

**НУШ 7-9. «СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ (СЕН) У ДІЇ:
ІНСТРУМЕНТИ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ,
СПІВПРАЦІ ТА САМОРЕГУЛЯЦІЇ»**

Харків – 2026

Розробники: Комунальний вищий навчальний заклад «Харківська академія неперервної освіти» (Замазій Ю.О., ст.викладач кафедри освітнього менеджменту та виховання (секція культури здоров'я, психології та інклюзивної освіти), доктор філософії).

Напрямок підвищення кваліфікації: формування наскрізних умінь здобувачів освіти через запровадження соціально-емоційного навчання.

Розроблено на основі типових програм: Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти на тему «Соціально-емоційне навчання як інструмент розвитку наскрізних умінь учнів нової української школи» (наказ МОНУ від 04.11.2025 р. № 1465);

Термін дії програми: з 01.01.2026 до 31.12.2028 року.

Рецензенти:

Остапенко Алла, кандидат педагогічних наук, проректор з науково-методичної роботи Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти»;

Тимченко Олена, психолог Комунальної установи «Центр професійного розвитку педагогічних працівників» Наталинської сільської ради Берестинського району Харківської області.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми. Актуальність програми зумовлена сучасними викликами воєнного стану в Україні, що негативно впливає на ментальне та фізичне здоров'я всіх учасників освітнього процесу: знижуються когнітивні здібності та життєва стійкість, погіршується психоемоційний стан здобувачів загальної середньої освіти та учительства. Підвищеної уваги та психосоціальної підтримки потребують діти, педагогічні працівники та батьківство. У зв'язку з цим увиразнюється потреба в упровадженні в освітній процес закладів загальної середньої освіти соціально-емоційного навчання (далі – СЕН), що є ключовим інструментом розвитку наскрізних умінь учнів Нової української школи (далі – НУШ).

Актуальність програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти на тему «Соціально-емоційне навчання (СЕН) у дії: інструменти формування критичного мислення, співпраці та саморегуляції» зумовлена потребою освітянства в реалізації системного, комплексного підходу до розвитку наскрізних умінь молодшої генерації через свідоме впровадження соціально-емоційного навчання, що є надзвичайно важливим для їхньої успішної адаптації, самореалізації в динамічному сучасному світі, формуванні здатностей до готовності співчувати, співпрацювати, протистояти викликам, розбудовувати майбутнє України, ґрунтуючись на національних та європейських цінностях.

Освітня програма розроблена відповідно до чинної нормативно-правової бази України у сфері освіти. Зокрема, вона ґрунтується на Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р; законах України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту»; наказі Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 р. № 1225 «Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»; Державних стандартах початкової освіти, базової середньої освіти, профільної середньої освіти. Ці нормативні документи визначають перелік наскрізних умінь, що мають бути сформовані в учнівства під час навчання в закладі загальної середньої освіти. В свою чергу, педагогічні працівники мають володіти компетентностями, які повною мірою сприятимуть реалізації зазначеного завдання, що здійснюється в перебігу виконання ними таких трудових функцій, як партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу й участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища.

Програма спрямована на формування здатностей учительства до розвитку таких наскрізних умінь учнівства, як: критичне й системне мислення, конструктивне керування емоціями, розв'язання проблем і співпраця з іншими, визначених у державних стандартах початкової, базової середньої та профільної середньої освіти як ключових для формування життєвих компетентностей учнів; забезпечує розвиток та удосконалення компетентностей педагогічної спільноти щодо створення безпечного, здорового та інклюзивного середовища; формує готовність для рівноправної партнерської взаємодії з учасниками освітнього процесу.

Цільова група: Учителі закладів загальної середньої освіти, які забезпечують реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти в другому циклі базової середньої освіти (базове предметне навчання)

Обсяг (тривалість): 30 годин / 1 кредит ЄКТС:

- лекції – 7 год (23,3%);
- практико орієнтовані види роботи – 16 год (53,4%);
- самостійна робота – 6 год (20%);
- контрольні заходи – 1 год (3,3%).

Особливості реалізації програми:

Тривалість програми – інтенсивна (3-4 тижні).

Зміст Програми відповідає потребам педагогічних працівників, які викладають предмети мовно-літературної освітньої галузі.

До викладання за програмою залучаються фахівці, які пройшли попередню підготовку з питання запровадження соціально-емоційного навчання в освітній процес закладів загальної середньої освіти.

Форма підвищення кваліфікації: інституційна (дистанційна).

Мета підвищення кваліфікації: удосконалення педагогічними працівниками закладів загальної середньої освіти компетентностей, необхідних для формування в учнівства наскрізних умінь засобами соціально-емоційного навчання.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити педагогів з ключовими підходами до розвитку наскрізних умінь здобувачів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи;
- формувати у педагогів розуміння суті та ролі соціально-емоційного навчання (СЕН) у формуванні наскрізних умінь учнівства; в розвитку в учнівства критичного мислення, навичок керування емоціями, розв'язання проблем, співпраці з іншими;
- розвивати вміння педагогів застосовувати інструменти СЕН в освітньому процесі; створювати безпечне, здорове та інклюзивне середовище, сприятливе для емоційного розвитку й набуття наскрізних умінь усіма учасниками освітнього процесу; реалізовувати освітній процес з урахуванням засобів соціально-емоційного навчання задля формування в учнівства наскрізних умінь;
- розвивати здатності педагогів добирати, аналізувати інструменти СЕН та поєднувати їх в освітньому процесі для розвитку наскрізних умінь у різних навчальних і виховних ситуаціях;
- удосконалювати в педагогів навички інтеграції СЕН в освітній процес для розвитку в учнівства таких наскрізних умінь як критичне мислення, керування емоціями, розв'язання проблем, співпраця з іншими.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- Б1. Психологічна компетентність.
- Б2. Емоційно-етична компетентність.
- Б3. Компетентність педагогічного партнерства.
- В2. Здоров'язбережувальна компетентність.

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі:

- ознайомляться та засвоять ключові підходи розвитку наскрізних умінь здобувачів загальної середньої освіти в умовах Нової української школи;
- усвідомлять суть та роль СЕН у формуванні наскрізних умінь учнівства; в розвитку в учнівства критичного мислення, навичок керування емоціями, розв'язання проблем, співпраці з іншими;
- набудуть вміння застосовувати інструменти СЕН в освітньому процесі; створювати безпечне, здорове та інклюзивне середовище, сприятливе для емоційного розвитку й набуття наскрізних умінь усіма учасниками освітнього процесу; реалізовувати освітній процес з урахуванням засобів соціально-емоційного навчання задля формування в учнівства наскрізних умінь;
- розвинути здатності добирати, аналізувати інструменти СЕН та поєднувати їх в освітньому процесі для розвитку наскрізних умінь у різних навчальних і виховних ситуаціях;
- удосконалять навички інтеграції СЕН в освітній процес для розвитку в учнівства таких наскрізних умінь як критичне мислення, керування емоціями, розв'язання проблем, співпраці з іншими.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації

Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формульованого та підсумкового оцінювання і спрямоване на визначення рівня сформованості психологічної (Б1), емоційно-етичної (Б2), здоров'язбережувальної (В2) компетентностей та компетентності педагогічного партнерства (Б3).

Форми оцінювання:

Оцінювання побудовано за принципами компетентнісного підходу і поєднує формульоване та підсумкове оцінювання:

Формульоване оцінювання – проводиться протягом навчання і містить:

- спостереження за роботою слухачів на практичних заняттях;
- взаємооцінювання слухачами виконання практичних завдань.

Підсумкове оцінювання – передбачає підсумкове тестування, яке здійснюється наприкінці програми у вигляді тесту і складається з 14 питань, що дозволяє оцінити рівень засвоєння знань, умінь і компетентностей слухачів.

Оцінювання результатів навчання здійснюється за такими критеріями:

Підсумкове тестування здійснюється у вигляді тесту із 14 питань.

I рівень: 8 завдань з вибором однієї правильної відповіді. До кожного із завдань наведено чотири або п'ять варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо слухач вибрав і позначив правильну відповідь (кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал).

4 завдання з вибором декількох правильних відповідей. До кожного із завдань наведено п'ять-сім варіантів відповіді, з яких декілька правильних (всі правильні відповіді оцінюються в 1 бал).

II рівень: 2 завдання на встановлення відповідності. До кожного завдання наведено інформацію, позначену цифрами і буквами. Щоб виконати завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити «логічні пари»). Завдання вважається виконаним, якщо слухач правильно зробив поєднання рядків та колонок (кожна правильно встановлена відповідність оцінюється в 1 бал).

Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест більш, ніж на 70%, отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Документ про підсумки підвищення кваліфікації: свідоцтво про підвищення кваліфікації.

Вартість: 870 грн

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання теоретичної підготовки з активними, практико-орієнтованими формами навчальної діяльності, що спрямовані на формування та розвиток професійних компетентностей слухачів.

Самостійна робота передбачає індивідуальну роботу з опрацювання навчально-методичних матеріалів чи виконання інших видів діяльності відповідно до змісту програми.

Підсумкові заходи передбачають узагальнення та оцінювання результатів навчання слухачів, осмислення набутих знань і професійних змін. Підсумковими заходами є *підсумкове тестування*, що дозволяє оцінити рівень засвоєння знань, умінь і компетентностей слухачів, та *рефлексія*, що спрямована на усвідомлення слухачами власних професійних досягнень.

Підсумкове тестування проводиться на завершальному етапі навчання з метою комплексної перевірки рівня сформованості знань, умінь і професійних компетентностей за всіма темами освітньої програми.

Зміст програми складається з 2 модулів та 7 взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 7 год – лекційні заняття, 16 год – практична робота, 6 год – самостійна робота, 1 год – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				Усього
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	
Модуль 1. Соціально-емоційне навчання в контексті трансформації освіти: від глобального досвіду до українських реалій					
Тема 1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового соціально-емоційного навчання	1	1	1		3
Тема 1.2. Суть соціально-емоційного навчання. Створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища	1	1			2
Тема 1.3. Результативність СЕН та міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS. Інтеграція міжнародних програм СЕН в освітній процес НУШ	2		1		3
Разом за модулем 1	4	2	2		8
Модуль 2. Наскрізні вміння в рамці НУШ та соціально-емоційне навчання					
Тема 2.1. Критичне та системне мислення: стратегії аналізу інформації та розуміння цілісної картини у світі змін	1	3	1		5
Тема 2.2. Емоційний інтелект: від розпізнавання базових емоцій до конструктивного керування станами	1	4	1		6
Тема 2.3. Алгоритми розв'язання проблем: від глибокого аналізу причин до ефективної реалізації рішень		3	1		4
Тема 2.4. Ефективна командна взаємодія: об'єднання ресурсів та стратегії спільного досягнення цілей	1	2	1		4
Разом за модулем 2	3	12	4		19
Модуль 3 Організаційно-рефлексивний					
Тема 3.1. Наставовне заняття. Вхідне опитування.		1			1
Тема 3.2. Підсумкове тестування. Рефлексія		1		1	2
Разом за модулем 3		2		1	3
Усього	7	16	6	1	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ: ВІД ГЛОБАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДО УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ

Тема 1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового соціально-емоційного навчання

Соціально-емоційне навчання (СЕН): сутність та значення. Розвиток емоційного інтелекту. Важливість СЕН для успіху в житті та навчанні. Наскрізні вміння НУШ як віддзеркалення соціально-емоційних навичок. Успішне впровадження СЕН у міжнародному освітньому просторі. Ключові уроки впровадження СЕН: системність, підготовка вчителів, залучення батьківської спільноти.

Практична робота в малих групах щодо визначення СЕН-компетентностей, які лежать в основі кожного вміння НУШ: співпраця, критичне мислення, ініціативність, відповідальність, вміння навчатися впродовж життя. Пояснити причинно-наслідковий зв'язок.

Тема 1.2. Суть соціально-емоційного навчання. Створення безпечного, здорового та інклюзивного освітнього середовища

Соціально-емоційне навчання як цілеспрямований процес, який допомагає розвивати ключові життєві компетентності. Суть СЕН у навчанні розуміти себе, свої почуття та мотивації, ефективно взаємодіяти з навколишнім світом. Інструменти СЕН для створення безпечного, здорового та інклюзивного середовища закладу загальної середньої освіти. Навчання за допомогою практичних занять, дискусій, рольових ігор та моделювання реальних ситуацій.

Практична робота в малих групах «Конструктор інструментів» щодо створення для класу трьох інструментів: щоденний емоційний чек-ін; алгоритм вирішення конфлікту; правила класу, сформульовані через цінності. Результати представити на дошці Padlet.

Тема 1.3. Результативність СЕН та міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS. Інтеграція міжнародних програм СЕН в освітній процес НУШ

Результативність упровадження СЕН. Переваги СЕН для учнівства: академічний прогрес, зниження агресії, покращення психічного та соціального здоров'я, розвиток емпатії. Методи (анкетування, тестування, спостереження, само оцінювання, рефлексія тощо) вимірювання соціально-емоційних навичок для їх розвитку. Урахування результатів міжнародного дослідження ДоСЕН (дослідження соціально-емоційних навичок) під час організації соціально-емоційного навчання. Досвід участі України в ДоСЕН у 2023-2024 рр. інтеграція в НУШ і використання СЕН на різних уроках. Учителівство як провідних розвитку соціально-емоційних навичок учнівства. Потреби вчителівства в розвитку СЕН крізь призму міжнародного дослідження TALIS (Teaching and Learning International Survey).

Міжнародні програми СЕН в Україні (Програма соціально-емоційного та етичного навчання, «Зерна», «Майндфулнес» тощо). Розвиток наскрізних умінь здобувачів НУШ у процесі впровадження міжнародних програм СЕН. Адаптація міжнародного досвіду СЕН до культурного контексту України. Міжнародна організація з поширення соціально-емоційного навчання CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning) та її інформаційні ресурси для вчителів.

МОДУЛЬ 2. НАСКРІЗНІ ВМІННЯ В РАМЦІ НУШ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

Тема 2.1. Критичне та системне мислення: стратегії аналізу інформації та розуміння цілісної картини у світі змін

Критичне мислення як здатність аналізувати інформацію неупереджено, оцінювати її достовірність, знаходити логічні зв'язки та формувати власні, обґрунтовані висновки. Проектна та дослідницька навчальна діяльність як метод розвитку критичного мислення. Системне мислення як вміння бачити цілісну картину, розуміти, як різні частини взаємодіють між собою в складній системі. Виявлення причинно-наслідкових зв'язків, передбачення наслідків змін та розуміння динаміки процесів, а не лише окремих елементів.

Практичні інструменти для розвитку критичного й системного мислення в освітньому процесі. Знайомство з техніками «6 капелюхів», «Fishbone». Вправи на розвиток критичного мислення: «Детектив думок», «П'ять чому», «За і проти». Вправи на розвиток системного мислення: «Мапа зв'язків», «Що буде, якщо...», «Аналіз системи чи предмету. Хто залучений до її функціонування».

Тема 2.2. Емоційний інтелект: від розпізнавання базових емоцій до конструктивного керування станами

Відчуття, емоції та почуття людини. Феномен емоційного інтелекту. Чітке розуміння своїх відчуттів. Основні емоції. Емоції та фізичне тіло людини. Конструктивне керування емоціями як здатність розуміти, приймати та ефективно реагувати на власні почуття і адекватно сприймати емоції інших. Відчуття емоції без засудження. Визначення причин виникнення емоцій. Вибір здорових способів вираження почуттів. Здатність змінювати поведінку відповідно до емоційного стану, щоб досягти бажаних результатів, не піддаватися руйнівним імпульсам.

Практична робота. Практики Моделі стійкості спільнот (МСС) як інструмент тілесної та емоційного грамотності для розвитку стресостійкості. Набір навичок, скерованих на увагу до тіла й плекання приємних і нейтральних самовідчуттів у ньому («Зчитування», «Заземлення», «Ресурсність»). Практики «Миттєва допомога!».

Тема 2.3. Алгоритми розв'язання проблем: від глибокого аналізу причин до ефективної реалізації рішень

Розв'язання проблем як комплексна навичка визначення, аналізу та подолання перешкод на шляху до досягнення мети. Чітке усвідомлення суті труднощів. Розуміння причин, контексту та можливих наслідків. Пошук різноманітних етичних варіантів подолання. Оцінка ефективності та ризиків

кожного варіанту. Реалізація обраного плану дій. Аналіз успішності рішення та коригування за потреби.

Практичні інструменти розвитку в учнівства здатності до розв'язання проблем. Розбір вправ і кейсів: «Розслідування труднощів», «Мозковий штурм. Пошук варіантів», «Аналіз ризиків і вигод», «План дій і зворотній зв'язок». Вправи для проведення з дітьми.

Тема 2.4. Ефективна командна взаємодія: об'єднання ресурсів та стратегії спільного досягнення цілей

Співпраця з учасниками освітнього процесу як ефективна взаємодія для досягнення спільної мети. Об'єднання зусиль, знань та ресурсів таким чином, щоб результат перевершував суму індивідуальних внесків. Здатність слухати, розуміти та враховувати думки інших. Чітке ви висловлення ідей та відкритий обмін інформацією. Визначення та виконання обов'язків в команді. Готовність підтримувати однолітків та ділитися знаннями. Конструктивний пошук спільних рішень у разі розбіжностей. Усвідомлення колективної відповідальності за результат.

Практичні інструменти розвитку в учнівства здатності до співпраці з іншими. Вправи: «Спільний малюнок», «Вежа з соломинок». Груповий проект «Інтеграція СЕН у шкільні предмети».

МОДУЛЬ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-РЕФЛЕКСИВНИЙ

Тема 3.1. Настановне заняття. Вхідне опитування

Реєстрація слухачів. Ознайомлення слухачів з організацією, змістом та умовами проведення курсів підвищення кваліфікації. Ознайомлення з умовами проведення підсумкового тестування та отримання сертифікатів, аспектів самостійної роботи слухачами тощо.

Тема 3.2. Підсумкове тестування. Рефлексія. Підбиття підсумків роботи, заповнення анкет зворотного зв'язку чи обговорення зауважень та пропозицій щодо покращення якості надання освітніх послуг. Проведення підсумкового тестування. Рефлексія діяльності слухачів щодо власного педагогічного досвіду і визначення особистих орієнтирів професійного розвитку.

3.1. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

До теми 1.1. НУШ і наскрізні вміння крізь призму світового соціально-емоційного навчання.

Ознайомитися з матеріалами сайту за покликанням: [CASEL \(Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning\)](#).

Опрацюйте концепцію CASEL та порівняйте її з переліком наскрізних умінь НУШ.

До теми 1.3. Результативність СЕН та міжнародні дослідження ДоСЕН і TALIS. Інтеграція міжнародних програм СЕН в освітній процес НУШ. Ознайомитися з матеріалами за покликаннями:

- ДоСЕН – міжнародне дослідження соціально-емоційних навичок <https://dosen.edcamp.ua/>
- [Офіційний звіт OECD: Дослідження соціально-емоційних навичок \(SSES/ДоСЕН\).](#)

Проаналізуйте, як корелює рівень емпатії та стресостійкості учнів із їхніми академічними результатами за даними дослідження ДоСЕН?

- [Результати міжнародного дослідження TALIS](#)
- <https://talis.edcamp.ua/pro-talis/>

Визначте роль самозарадності вчителя (Teacher Self-efficacy) у впровадженні соціально-емоційних практик (за результатами дослідження TALIS).

До теми 2.1. Критичне та системне мислення: стратегії аналізу інформації та розуміння цілісної картини у світі змін.

Ознайомитися з матеріалами платформи за покликанням: [Освітня платформа «Критичне мислення»](#).

Поясніть, чому системне мислення називають «мисленням 21-го століття» в контексті екологічних та соціальних криз?

До теми 2.2. Емоційний інтелект: від розпізнавання базових емоцій до конструктивного керування станами.

Опрацювати статті за покликаннями:

[«Як розвивати емоційний інтелект дитини: 5 кроків»](#);

[«Вчитель як рольова модель EQ»](#). Проаналізуйте: як стан педагога відображається на стані класу; власну компетентність щодо розпізнавання базових емоцій до їх конструктивного керування.

До теми 2.3. Алгоритми розв'язання проблем: від глибокого аналізу причин до ефективної реалізації рішень.

За допомогою ШІ дослідить техніку аналізу проблеми «Матриця Ейзенхауера». Використовуючи техніку спробуйте відсортувати рішення робочих проблемних питань за пріоритетністю.

До теми 2.4. Ефективна командна взаємодія: об'єднання ресурсів та стратегії спільного досягнення цілей.

Розробіть картки ролей для здобувачів освіти, які виконують учнівський проєкт (наприклад: капітан, тайм-менеджер, секретар тощо).

Сформулюйте 3 правила комунікації для свого класу, які базуються на принципах ненасильницького спілкування для побудови ефективної командної взаємодії.

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL:

- <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.01.2026).
2. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : схвал. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934> (дата звернення: 26.01.2026).
 3. Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (із змінами, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 26.01.2026).
 4. Професійний стандарт за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 р. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 26.01.2026).

Основна література

1. Венгловська О. А. Упровадження компонентів розвитку емоційного інтелекту в учнівства : практичний poradnik педагогам закладів загальної середньої освіти / О. А. Венгловська, О. Б. Елькін, О. А. Марущенко, О. Ф. Федоренко. – Київ : УІПО, 2023. – 18 с. – URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/06/emocijnyj_intelekt_praktychnyj_poradnyk_2.pdf (дата звернення: 23.01.2026).
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект / Д. Гоулман ; пер. з англ. С. Л. Гумецької. – Харків : Віват, 2022. – 512 с.
3. ДоСЕН – міжнародне дослідження соціально-емоційних навичок [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dosen.edcamp.ua/> (дата звернення: 23.01.2026).
4. Елькін О. Б. Соціально-емоційне навчання як затребувана практика формування м'яких навичок учнівства: сучасні виклики та досвід України // *Соціальна робота та соціальна освіта*. – 2023. – Вип. 1(10). – С. 42–56. URL: <http://srso.udpu.edu.ua/article/view/281654> (дата звернення: 26.01.2026).
5. Елькін О. Б. Зміцнення освіти через соціально-емоційне навчання: актуальні напрями дослідження в Україні та світі / О. Б. Елькін, О. І. Рассказова, В. О. Гринько, О. А. Марущенко // *ScienceRise: Pedagogical Education*. – 2024. – № 1(58). – С. 79–86. – DOI: <http://doi.org/10.15587/2519-4984.2024.299183>
6. Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання у рамках реформи «Нова українська школа» : аналіт. огляд / Л. Гриневич, Т. Дрожжина, О. Глоба та ін.; за заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікової. – Київ: Видавнича група «Шкільний світ», 2021. – 312 с. – URL: <http://surl.li/ecbcc> (дата звернення: 23.01.2026).
7. СЕЕН-путівник. Соціально-емоційне та етичне навчання: освітня програма для навчання серця й розуму / голов. ред. О. Елькін. – Харків : Дім реклами, 2021. – 144 с. – URL: <http://bit.ly/companionseelukraine> (дата звернення: 23.01.2026).

8. Соціально-емоційне та етичне навчання: навчальна програма для початкової школи / голов. ред. О. Елькін. – Харків : Дім реклами, 2021. – 339 с. – URL: <http://surl.li/hrykx> (дата звернення: 23.01.2026).
9. Соціально-емоційне та етичне навчання : навчальна програма для середньої школи / голов. ред. О. Елькін. – Харків : Дім реклами, 2021. – 416 с. – URL: <http://surl.li/hrylr> (дата звернення: 23.01.2026).
10. Соціально-емоційні навички для поліпшення якості життя. Ключові результати Міжнародного дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН-2023) для України. Випуск 1. Учнівство про себе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://osvita.ua/doc/files/news/920/92028/Klyuchovi_rezultati_iz_DoSEN_dlya_Ukrayini.pdf (дата звернення: 23.01.2026).

Додаткова література

1. CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning). *Official website*. URL: <https://www.casel.org> (дата звернення: 26.01.2026).
2. Soft skills як нова грамотність: чого бізнес може навчити викладачів URL: <https://osvitoria.media/experience/soft-skills-yak-nova-gramotnist-chogo-biznes-mozhe-navchyty-vykladachiv/> (дата звернення: 26.01.2026).
3. Вибрані матеріали міжнародної програми з формування м'яких навичок СЕЕ-навчання / за заг. ред. О. Елькіна, О. Масалітіної, Я. Фюрста. Харків : Дім реклами, 2019. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/Новини/2019/07/07/CEE-PRINT.pdf> (дата звернення: 26.01.2026).
4. Дужик Н. Соціально-емоційне навчання в системі сучасних педагогічних знань // *Актуальні питання гуманітарних наук: Педагогіка*. 2020. Вип. 27, т.2. С. 186–192. URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/27_2020/part_2/30.pdf (дата звернення: 26.01.2026).
5. Емоційний інтелект проти штучного: як навчити дітей розпізнавати свої емоції. URL: <https://osvitoria.media/experience/emotsijnyj-intelekt-proty-shtuchnogo-yak-navchyty-ditej-rozpiznavaty-svoyi-emotsiyi/> (дата звернення: 26.01.2026).
6. М'які навички 20-го століття стали твердими навичками 21-го / А. Шляйхер. URL: <https://osvitoria.media/experience/andreas-shlyajher-m-yaki-navychky-20-stolittya-staly-tverdymy-navychkamy-21/> (дата звернення: 26.01.2026).
7. П'ять способів розвинути в дитини емоційний інтелект. URL: <https://childdevelop.com.ua/articles/develop/6333/> (дата звернення: 26.01.2026).
8. Соціально-емоційні навички як запорука успішності – дослідження з доказової педагогіки. URL: <https://nus.org.ua/2024/11/24/sotsialno-emotsijni-navychky-yak-zaporuka-uspishnosti-doslidzhennya-z-dokazovoyi-pedagogiky/> (дата звернення: 26.01.2026).
9. Я (практикую) СЕЕН. Посібник для батьківства : навч.-метод. посіб. / Е. Міллер-Керес, О. Дегтярєва, Т. Дрожжина та ін. ; за заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенка, О. Масалітіної. Київ : Видавничий дім «Перше вересня», 2021. 60 с. URL: <http://surl.li/gorcc> (дата звернення: 26.01.2026).

10. Як упроваджувати соціально-емоційне навчання в школах. Аналітичний огляд. 2021. *Нова українська школа* : сайт. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-uprovadzhuvaty-sotsialno-emotsijne-navchannya-v-shkolah-analitychnyj-oglyad/> (дата звернення: 26.01.2026).